

Бекітемін

ҚР БҒМ «Балаларды ерте дамыту институты» РММ директоры

М. Адамова

2021 жыл

**ҚР БҒМ «Балаларды ерте дамыту институты» РММ
ішкі актілерге сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама жүргізу
қағидалары**

1. Жалпы ережелер

1. Осы ішкі актілердің сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптамасын жүргізу жөніндегі қағидалар (бұдан әрі - Қағидалар) ҚР БҒМ «Балаларды ерте дамыту институты» РММ (бұдан әрі - Институт) ішкі актілерінің сараптамасына бағытталған.

2. Осы Қағидалардың мақсаты Институтта ішкі актілерге сараптама жүргізу кезінде бірыңғай тәсілдерді қамтамасыз ету болып табылады.

3. Ішкі актілерге сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама жүргізу қағидадары:

- 1) заңдылық;
- 2) объективтілік;
- 3) толықтығы мен жан-жақтылығы;
- 4) ашықтық;
- 5) Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу.

4. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптаманың негізгі міндеттері:

- сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің туындау жағдайлары мен мүмкіндіктерін объективті және жан-жақты анықтау;
- Институт қызметіне қатысты ішкі актілердегі сыбайлас жемқорлық факторларын жою бойынша негізделген ұсыныстарды қалыптастыру.

5. Қағидаларда мынадай ұғымдар пайдаланылады:

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама-сыбайлас жемқорлыққа қарсы ғылыми сараптаманың қорытындысын шығара отырып, ішкі актілерді және ішкі актілердің жобаларын оларда сыбайлас жемқорлық нормаларын анықтау мақсатында зерттеу;

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері-мемлекеттік органның (жергілікті өзін-өзі басқару органының) міндеттерін іске асыруға нұқсан келтіруі, ал қоғамдық мүдделерге жеке мүдделер нұқсан келтіруі мүмкін сыбайлас жемқорлық көріністерінің туындау ықтималдығы;

Сыбайлас жемқорлық көрінісі-сеніп тапсырылған билікті жеке мақсатта теріс пайдалану.

2. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптаманың бағыттары

1. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптаманың мақсаты Институттың қызметін қозғайтын ішкі актілердегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау болып табылады.

2. Институттың қызметін қозғайтын ішкі актілерде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды жасауға ықпал етуі мүмкін нормалар анықталады.

Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін нормалардың сәйкестендіру белгілері:

1) Дискрециялық өкілеттіктердің кеңдігі (әкімшілік қалауы)

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің индикаторлары:

- шешім қабылдау (іс-әрекет жасау) мерзімдерінің, шарттарының немесе негіздерінің болмауы немесе белгісіздігі;

- шешім қабылдау (іс-әрекет жасау) мерзімдерінің ұзақтығын белгісіз кезеңге не мерзімдерді ұзартудың нақты шарттарын белгілемей ұлғайту мүмкіндігі;

- шешім қабылдаудың (іс-әрекет жасаудың) негізсіз кең уақытша ауқымын белгілеу;

- шешім қабылдау (іс-әрекет жасау) мерзімдерін есептеу сипатына нұсқаудың болмауы;

- шарттарды (негіздерді) дәл айқындаусыз қандай да бір шешім қабылдаудың бірнеше нұсқасының болуы;

- ішкі актіде «бойы», «ақылға қонымды мерзім», «тиісті мерзім», «белгіленген мерзім (кезең)», «егер ол басқа нормативтік құқықтық актілерде белгіленбесе» деген тұжырымдамаларды және басқа да осыған ұқсас айқындалмаған тұжырымдамаларды пайдалану;

- ұйымның (олардың лауазымды тұлғаларының) қайталанатын өкілеттіктерінің болуы;

- бір шешім үшін бірнеше қызметкердің жауапкершілігін белгілеу.

2) «Құқылы» формуласы бойынша құзыреттілікті айқындау

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің индикаторлары:

- ішкі актінің нормалары мен ережелерінде «құқылы», «мүмкін» және т. б. тұжырымдарын қолдану;

- ішкі актінің мәтінінде өкілеттіктерді тек құқық ретінде түсіндіретін ережелер мен нормалардың болуы (яғни белгілі бір жағдайларда оны жүзеге асырмау);

- ішкі актінің мәтінінде құқықты белгілі бір әрекеттерді орындау міндеті емес, мүмкіндік ретінде түсіндіретін ережелер мен нормалардың болуы.

3) Реттеудегі олқылықтың болуы

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің индикаторлары:

- мәртебелік нормалардың болмауы (егер олар болса);

- қызметтің қандай да бір түрін регламенттеуге, ұйымға бекітілген функцияны іске асыруға қатысты нормалардың болмауы;

- мінез-құлық ережелерінің болмауы және талаптардың орындалуын бақылау.

4) Әкімшілік рәсімдердің болмауы немесе толық болмауы:

- бизнес-рәсімдердің және/немесе әкімшілік рәсімнің түпкілікті нәтижесін алуға бағытталған дәйекті іс-қимылдар (кезеңдер) тізбесінің болмауы;

- ұйымның (лауазымды тұлғаның) шешім қабылдауы үшін регламенттелген негіздердің болмауы;

- жеке және заңды тұлғалардан өтініштерді қабылдау кезінде қабылдауға немесе бас тартуға заңды негіздерге негізделмеген субъективті тәсілдердің болуы.

5) Құқықтар көлемінің іріктеп өзгеруі.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің индикаторлары:

- құқықтар көлемін өзгерту туралы шешімдер қабылдау шарттарының, өлшемдерінің немесе негіздерінің болмауы немесе белгісіздігі;

- нақты шарттар мен негіздерді белгілеместен, құқықтар көлемін өзгерту туралы шешім қабылдау кезінде негізсіз кең өкілеттіктер белгілеу;

- ішкі актінің нормалары мен ережелерінде «әдетте», «ерекше жағдайларда», «жекелеген жағдайларда» немесе «... шартымен, рұқсат етіледі» және т. б. сияқты түсініксіз, белгісіз мазмұндағы мұндай тұжырымдарды қолдану.

6) Ішкі актілердің қайшылықтары (қайшылықтары)

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің индикаторлары:

- бір деңгейлі актілер арасындағы қайшылықтың болуы;

- негізгі және туынды ішкі акт арасындағы қайшылықтың болуы;

- НҚА ережелері мен ішкі актілер арасында қайшылықтардың болуы.

7) Адамға тиесілі құқықты іске асыру үшін қойылатын талаптардың жоғары болуы

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің индикаторлары:

- жеке (лауазымды) және заңды тұлғаларға субъектілік құқықтары мен бостандықтарын тиісінше іске асыру үшін оларды орындауда қажеттілік жоқ міндеттерді жүктеу;

- ішкі актінің мәтінінде ашық, бас тарту үшін негіздемелердің толық емес тізбесінің, басқа НҚА-да белгіленген бас тарту үшін негіздерге сілтемелердің, оның ішінде заңға тәуелді сипаттағы болуы;

- жеке (лауазымды) және заңды тұлғаларға қолданыстағы нормативтік құқықтық актілерде көзделген негіздер жоқ құжаттарды, ақпаратты, анықтамаларды, өтініштерді және т. б. ұсыну міндетін жүктеу;

- жоба мәтінінде «бұлыңғыр», бас тарту үшін субъективті-бағалау негіздерінің болуы.

8) заңдық-лингвистикалық белгісіздік

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің индикаторлары:

- ішкі акт мәтінінде юриспруденцияда қос мағыналы немесе орын алмаған терминдерді, сөз тіркестерін және сөз орамдарын пайдалану. Оның ішінде: «орынды», «төтенше жағдайларда», «ақылға қонымды мерзімде», «қысқа мерзімде», «ұзақ мерзімде», «белгілі бір жағдайларда», «жеткілікті негіздерде», «шектелмеген уақыт», «өзге атаулар (жағдайлар, шарттар, тәртіп, рәсімдер)», «және т. б.», «басқалары...», «басқалары...», «басқалары...», «басқа нұсқалар», «қолданғаны дұрыс», «кейбір жағдайларда», «өзге атауларға (жағдайлар, шарттар, тәртіп, рәсімдер) жол беріледі (рұқсат етілген)» және т. б.;

- ішкі актілердің мазмұнында құбылысты, оқиғаны, фактіні әртүрлі түсіндіруге мүмкіндік беретін түсініксіз, белгісіз мазмұны бар бағалау сипатындағы ұғымдар мен тұжырымдардың болуы;

- сол бір ішкі актінің мемлекеттік және орыс тілдеріндегі мәтіндері арасында оларды құқықтық тұрғыдан әртүрлі түсіндіруге мүмкіндік беретін мағыналық айырмашылықтардың болуы;

- жеке және заңды тұлғалардың заңды жауапкершілігін белгілейтін нормаларда белгісіздіктің, түсініксіздіктің және міндетті еместіктің болуы.

9) Басқа да сыбайлас жемқорлық факторлары

Факторлар тізімі:

Конкурстық (аукциондық) рәсімдердің болмауы; қызметкердің құқық бұзушылық үшін жауапкершілігінің болмауы; бақылаудың, оның ішінде қоғамдық квазимемлекеттік сектор субъектілерінің, қызметкерлердің болмауы; талдау субъектісі (олардың өкілдері) мен жеке және заңды тұлғалар арасындағы тікелей байланысты заңдастыратын нормалардың болуы; тиісті өкілеттіктерді заңнамалық түрде берудің болмауында ішкі актінің көмегімен заңнамалық олқылықтарды толтыру.

3. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама қорытындысы

1. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптаманың нәтижелері ескертулер мен ұсыныстар болған кезде қорытындымен ресімделеді.

2. Актіде сыбайлас жемқорлық факторлары анықталған кезде сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама жүргізу нәтижелері бойынша қорытындыда жобаның құрылымдық бірліктерін (бөлімдерін, тармақтарын, тармақшаларын, абзацтарын) көрсете отырып, барлық анықталған сыбайлас жемқорлық факторлары көрсетіледі. Бұл ретте қорытындыда анықталған сыбайлас жемқорлық факторларын жою жөніндегі ұсыныстар көрсетіледі.

3. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама жүргізу нәтижелері бойынша қорытынды актіні дайындауға жауапты құрылымдық бөлімшеде міндетті түрде қаралуға тиіс.